

Taal

Groep 7
Blok 4

Pit

Proef-
lessen

Ijskoud

ThiemeMeulenhoff

Naam

Picto's

Deze opdracht doe je als je tijd hebt.

Deze opdracht doe je alleen.

Deze opdracht doe je samen.

Deze opdracht doe je in een groepje.

Dit is een bewegingsopdracht.

Deze opdracht schrijf je op een blaadje.

Hoofdstuk 7

Doelenkaart

Hoe gaat het?

- ☐ Ik moet het nog leren.
- ☐ Ik moet het nog oefenen.
- ☐ Ik kan het!

Spreeken en luisteren

- Ik kan overleggen in een kleine groep.
- Ik kan tijdens een gesprek informatie uitwisselen.
- Ik ken de rollen die nodig zijn bij een groepsgesprek.
- Ik kan het verband tijdsvolgorde herkennen.
- Ik kan een luistertekst samenvatten in een schema.

☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

Woordenschat

- Ik ken de betekenis van 45 nieuwe woorden.

☐	☐	☐

Lezen

- Ik kan een instructietekst herkennen.
- Ik kan een instructietekst visualiseren.
- Ik kan voorspellen waar een tekst over gaat.
- Ik kan mijn voorspellingen controleren.
- Ik kan het verband tussen tekst en afbeelding zien.

☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

Taal verkennen

- Ik weet wat het voltooid deelwoord is.
- Ik kan het voltooid deelwoord en het gezegde in een zin herkennen en gebruiken.

☐	☐	☐
☐	☐	☐

Schrijven

- Ik kan een instructietekst schrijven.

☐	☐	☐

Hoofdstuk 7

Les 1

Spreken en luisteren

- Ik leer overleggen in een kleine groep.
- Ik leer tijdens een gesprek informatie uitwisselen.
- Ik leer de rollen die nodig zijn bij een groepsgesprek.

Woordenschat

- Ik leer de betekenis van 20 nieuwe woorden.

Kijkwoorden

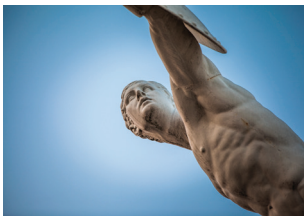
de beeldhouwkunst

de beitel

de ijssalon

de sculptuur

Leeswoorden

het festival: verschillende voorstellingen en feestelijke activiteiten bij elkaar

Op het festival kun je ijssculpturen zien, maar ook is er bijvoorbeeld een ijsshow.

de gave: talent: wat je van nature heel goed kunt
Mooie beelden maken is niet alleen veel oefenen, maar ook een gave.

de graad Celsius: maat waarmee je aangeeft hoe warm of koud het is
Het is min acht graden Celsius en dus vreselijk koud.

graveren: met een scherp gereedschap iets krassen in bijvoorbeeld glas of metaal
De man graveert de lijnen van de manen van het paard in het ijs.

iets omzetten in iets anders: iets in iets anders veranderen
Water wordt omgezet in ijs.

de moeilijkheidsgraad: hoe moeilijk iets is
Sommige beelden hebben een hoge moeilijkheidsgraad, en dan kan er gemakkelijk iets misgaan.

Weetwoorden

belangstellend
de bezienswaardigheid
het gepriegel
het meesterwerk
nauwgezet

de rondleiding
de selectie
slijpen
de vaste stof
de vloeistof

IJskoud

1

Bekijk de afbeelding en lees de titel.

2 Beantwoord de vragen.

- 1 Wat vertelt de titel over het verhaal? .....
- 2 Wat is de man met de zaag aan het doen? .....
- 3 Heb jij wel eens zulke beelden gezien? .....

3 Luister en kijk naar het verhaal.

4 Voer een gesprek over beroepen.

Je gaat straks praten over beroepen die met kunst te maken hebben. Bereid het gesprek voor.

Doe het zo:

- 1 Maak eerst afspraken:
  - Wie zorgt ervoor dat iedereen aan de beurt komt?
  - Wie let er op de tijd?
  - Wie schrijft de belangrijkste dingen op en vertelt die straks aan de klas?
- 2 Vertel aan elkaar:
  - Welke beroepen in de kunst ken je?
  - Wat lijkt je leuk aan die beroepen? En wat niet? Leg ook uit.
- 3 De verslaggever vertelt wat hij heeft opgeschreven.
Is de samenvatting duidelijk?

Gesprekstip

- De voorzitter leidt het gesprek.
- De verslaggever schrijft op wat er gezegd wordt.
- De tijdbewaker houdt de tijd in de gaten.
- De aanmoediger zorgt dat iedereen blijft meedoen.

5

Bekijk het plaatje.

Zou jij willen slapen in dit ijshotel?

Vul drie dingen in die je leuk lijken en drie dingen die je niet leuk lijken.

Leuk: .....

.....

.....

Niet leuk: .....

.....

.....

.....

Hoofdstuk 7

Les 2

Spreken en luisteren

- Ik leer het verband tijdsvolgorde herkennen.
- Ik leer een luistertekst samenvatten in een schema.

Woordenschat

- Ik oefen de betekenis van de 20 woorden uit les 1.

1 Je gaat luisteren naar een luistertekst.

1 Wat weet je al van ijssculpturen maken? .....

.....

2 Je moet straks een samenvatting van het verhaal maken met een pijldiagram.

Hoe ga je luisteren? Globaal of precies? .....

3 Luister naar het verhaal. Maak aantekeningen tijdens het luisteren.

.....

.....

.....

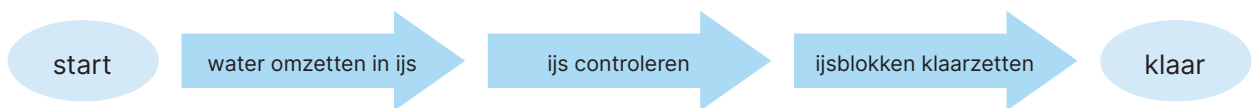
.....

.....

.....

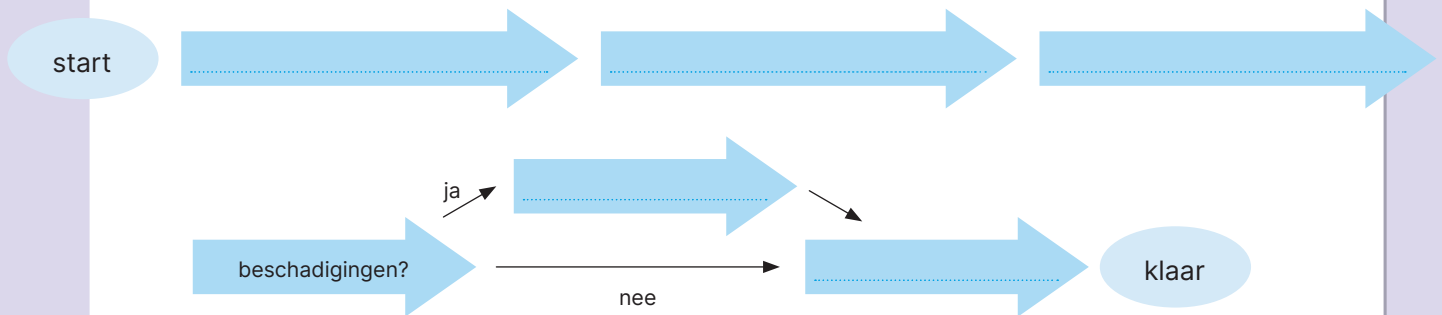
2 Maak een pijldiagram.

1 Bekijk de stappen voor het maken van ijsblokken in het pijldiagram.

2 Benoem de stappen voor het maken van een ijssculptuur.

Gebruik je aantekeningen. Schrijf de stappen op de juiste plek in het pijldiagram.

3 Welke betekenis hoort bij het woord?

Teken een lijn.

de sculptuur	•	• gereedschap om een vorm in hout of steen te maken
de beitel	•	• door wrijven met gereedschap iets scherper maken
nauwgezet	•	• materiaal dat niet kan stromen
de selectie	•	• het beeld
de vaste stof	•	• het kiezen van wat geschikt is
slijpen	•	• met veel aandacht en heel precies

4 Vul het goede woord in.

Kies uit: omzetten | graveren | gave | graden Celsius | festivals | gepriegel | meesterwerken

- 1 In China houden ze heel grote ..... met ijssculpturen.
- 2 Het is dan winter en wel min 5 tot 10 .....
- 3 Bij zulke kou is water ..... in ijs niet meer nodig.
- 4 Chinezen hebben echt een ..... voor deze prachtige kunstvorm.
- 5 De kleinste details weten ze in hun ijsbeeld te .....
- 6 Je gelooft je ogen niet, zo'n ..... is het.
- 7 Echt, de mooiste ..... vind je op Chinese shows.

5 Zoek woordstukjes bij elkaar en vorm nieuwe woorden.

Vul ook in wat het woord betekent.

ijs

belang

waardigheid

beziens

salon

moeilijkheids

stellend

graad

stof

beeldhouw

leiding

rond

kunst

vloei

- 1 .....
- 2 .....
- 3 .....
- 4 .....
- 5 .....
- 6 .....
- 7 .....

6

Zand of ijs?

In Scheveningen is elke zomer een tentoonstelling van zandsculpturen.

Schrijf een korte tekst over wat jij liever zou zijn: een ijscarver of een zandcarver.

Gebruik doelwoorden uit les 1.

Vul je argumenten in.

Handwriting practice lines consisting of 25 horizontal dotted lines on a white background.

Hoofdstuk 7

Les 3

Woordenschat

- Ik leer de betekenis van 15 nieuwe woorden.

Lezen

- Ik leer een instructietekst herkennen.
- Ik leer een instructietekst visualiseren.

Kijkwoorden

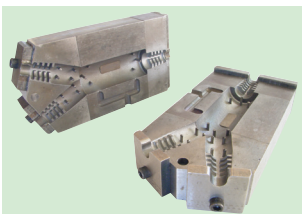
het beeldhouwwerk

de expositie

de figuurzaag

de mal

schaven

Leeswoorden

afbakenen: aangeven waar het ophoudt
Begin met de buitenkant van de igloo af te bakenen.

de afwerking: het netjes of mooi afmaken
Voor de afwerking maak je de buitenkant mooi glad.

op een gegeven moment: op een bepaald moment
Op een gegeven moment komen de ijsblokken vanzelf uit de vorm.

uit alle macht: zo hard als je kunt
Druk de sneeuw uit alle macht aan.

zo nodig: als het nodig is; als je het nodig vindt
Houd de vormen zo nodig onder warm water, zodat het blok ijs er gemakkelijk uit komt.

Weetwoorden

aandrukken
afpassen
afstrijken
atletisch
de rage

Tip

Een onbekend woord?

Bedenk de betekenis. Lukt dat niet of twijfel je? En is het woord belangrijk om de tekst te begrijpen? Dan kijk je eerst of het bij een woordgroep hoort. Bedenk de woordenboekvorm van het woord of de woordgroep. Zoek de betekenis op in het woordenboek of op internet.

IJskunst voor gevorderden

Waarschijnlijk ben je het sneeuwpoppen maken al ontgroeid. Jammer, want ook van sneeuw en ijs kun je mooie **beeldhouwwerken** maken. Verras jezelf eens en bouw een iglo of een ijssculptuur. Veel denkwerk komt er niet bij kijken en **atletisch** hoef je er ook niet voor te zijn. Doe mee aan deze masterclass ijskunst. Misschien wordt het wel een **rage** en kun je een **expositie** organiseren van je bouwkunst.

Dit heb je nodig:

- een buitentemperatuur onder de 0 graden Celsius
- handschoenen en warme kleding
- plaksneeuw
- een rechthoekige emmer of vorm
- een plantenspuit
- een schep
- een bezem
- blikken, kokers, bakvormen, enzovoort
- een **figuurzaag**
- een schaaf
- een beitel
- een strijkijzer

Zo bouw je een iglo

Stap 1

Vul de mal met mooie, schone plaksneeuw, **strijk** goed **af** en **druk** de sneeuw **uit alle macht aan**. Keer de mal om en je eerste bouwsteen is klaar. Maak vervolgens een flinke voorraad sneeuwstenen.

Stap 2

Begin de bouw door de omtrek van de iglo **af** te **bakenen**. **Pas** daarop een laag

stenen **af**. Stapel de sneeuwblokken om en om en zorg bij elke nieuwe laag dat de stenen schuin naar het midden toe buigen. Vul de gaten met losse sneeuw.

Stap 3

Spuut als **afwerking** voor een mooi glad oppervlak de buitenkant nat met de plantenspuit. Met de bezem veeg je alle overige sneeuw weg.

Zo maak je een ijssculptuur

Een ijssculptuur is een beeldhouwwerk van bevroren water.

Echte ijskunstenaars zagen, **schaven** en slijpen een beeld uit een groot blok ijs. Maar waar haal je dat vandaan? Het kan ook zo.

Stap 1

Vul emmers, blikken, bakvormen, kokers of wat je maar wilt met water en zet ze een nachtje afgedekt buiten.

Stap 2

Houd de vormen **zo nodig** onder warm water, zodat de ijsblokken **op een gegeven moment** gemakkelijker uit de vorm komen.

Stap 3

Gebruik de ijsblokken als bouwstenen voor een kunstwerk of ijskasteel. Zaag of beitel ze in de gewenste vorm. Wil je blokken aan elkaar vastmaken, smelt ze dan aan elkaar met een heet strijkijzer. Haal wel de stekker uit het stopcontact! Anders is het levensgevaarlijk. Houd de blokken met de natte zijden tegen elkaar. Ze vriezen dan snel aan elkaar vast.

- 1 Bekijk de tekst.**
Lees de tekst nog niet.

2 Beantwoord de vragen.

- 1** Wat voor soort tekst is dit?
Kies het goede antwoord.

- ☐ een informatieve tekst ☐ een instructietekst
☐ een betoog ☐ een oproep

- 2** Waar zie je aan dat het een instructietekst is?
Kies de goede antwoorden.

- ☐ In de titel staat dat de tekst voor gevorderden is.
☐ Korte zinnen die beginnen met een werkwoord.
☐ De tekst is verdeeld in twee delen: een deel voor een iglo en een deel voor een ijssculptuur.
☐ De stappen zijn genummerd en hebben een vaste volgorde.

- 3** Waarbij gebruik je een instructietekst?

.....

3 Lees de tekst.

4 Beantwoord de vragen.

- 1** Welke onderdelen heeft de tekst?

.....

- 2** Wat wordt in de tekst uitgelegd?

.....

- 3** Hoe wordt het uitgelegd?

.....

4 Lees stap 2 en 3 van *Zo bouw je een iglo*. Zie je voor je hoe het moet?

.....

5 Waarom moeten de stenen bij elke laag schuin naar het midden buigen?

.....

.....

5 Ken je de woorden?

Vul de antwoorden in.

1 Wat is een ander woord voor *als het nodig is*?

Een ander woord is .....

2 Wat doe je als je bij een *expositie* bent?

.....

3 Welke woorden herken je in de *figuurzaag*? Wat betekent het woord?

.....

4 Wat is het tegengestelde van *uit alle macht*?

.....

.....

5 Noem een *rage* die je zelf hebt meegemaakt.

.....

6 Waar moet je wel *atletisch* voor zijn?

.....

.....

.....

7 Zoek vier werkwoorden die iets zeggen over wat je moet doen bij het bouwen van een iglo.

.....

8 Schrijf een korte tekst waar je deze vier werkwoorden in gebruikt.

6

Bedenk een instructietekst voor het maken van waterijsjes.

Let op de titel, de benodigdheden en de uitleg.

Hoofdstuk 7

Les 4

Woordenschat

- Ik oefen de betekenis van 10 nieuwe woorden en van de woorden uit les 3.

Lezen

- Ik leer voorspellen waar de tekst over gaat.
- Ik leer mijn voorspellingen te controleren.
- Ik leer het verband tussen tekst en afbeelding te zien.

Terug in de tijd

IJscarven, het maken van ijssculpturen, is geen heel oud vak. Het is wel steeds bekender geworden door de ijsfestivals, die veel belangstelling van pers en publiek trekken.

Het eerste festival

In 1990 werden ijssculpturen al gebruikt als reclame om wodka **aan te bevelen**. In 2000 werd het eerste overdekte sneeuw- en ijsfestival georganiseerd in Brugge in België. De ijskunstenaars **gaven blijk van** groot talent en maakten beelden van **nagenoeg** zes meter hoog, met **desondanks** **haarfijne** details.

Voor elk wat wils

In de loop der tijd hebben de festivals **zich** verder **ontwikkeld** met tal van ijsactiviteiten. Ook zijn ze uitgebreid met ijsbanen en **aantrekkelijke** ijsshotels. Er zijn workshops waarin het publiek **de gelegenheid** krijgt zelf te gaan carven. Toch is het **de opvatting** van de meeste bezoekers dat het bezoeken van de ijssculpturen **de** bijzonderste **ervaring** is.

zeggen dat iets of iemand erg goed is
laten merken aan anderen
bijna
toch

wat je ervan vindt; je mening

1 Kijk naar het plaatje bij de tekst. Lees de titel, de kopjes en de blauwe woorden.

Lees de tekst nog niet.

Voorspel waar de tekst over zal gaan.

---

2 Lees de tekst *Terug in de tijd*.

3

Beantwoord de vragen.

- 1 Wat voor soort tekst is dit? .....
- 2 Waar gaat de tekst over? .....
.....
- 3 Uit welke delen bestaat de tekst? .....
.....
- 4 Bij welk stukje van de tekst past het plaatje het best?
.....
- 5 Lees je voorspelling bij opdracht 1. Leg uit waarom deze voorspelling wel of niet klopt.
.....

4

Waar of niet waar?

	waar	niet waar
1 Iets <i>aanbevelen</i> betekent dat je iets goed vindt.	☐	☐
2 Als iets <i>nagenoeg</i> klaar is, dan is het bijna af.	☐	☐
3 Een <i>aantrekkelijk</i> hotel is wel leuk en prettig.	☐	☐
4 <i>Blijk geven van talent</i> betekent geen talent hebben.	☐	☐

5

Wat betekenen de schuingedrukte woorden?

Maak de zin af.

- 1 Als een bedrijf zich *ontwikkelt*, dan .....
- 2 Als de leerkracht iets *haarfijn* uitlegt, dan .....
- 3 Als je een *nare ervaring* hebt gehad, dan .....
- 4 Als je ergens *de gelegenheid* voor krijgt, dan .....
- 5 Als je ergens een *opvatting* over hebt, ...

6 Vul het goede woord in de zin in.

Kies uit: de afwerking | de mal | desondanks | schaven |
op een gegeven moment | beeldhouwwerk

Paul heeft echt een gave voor het maken van een mooi stenen

.....

Hij gebruikt geen ..... en hij

besteedt veel aandacht aan .....

Hij moet dagen ..... om alles zo mooi glad te krijgen.

..... beleeft hij veel plezier aan het beeldhouwen.

Zeker als ..... het beeld helemaal klaar is.

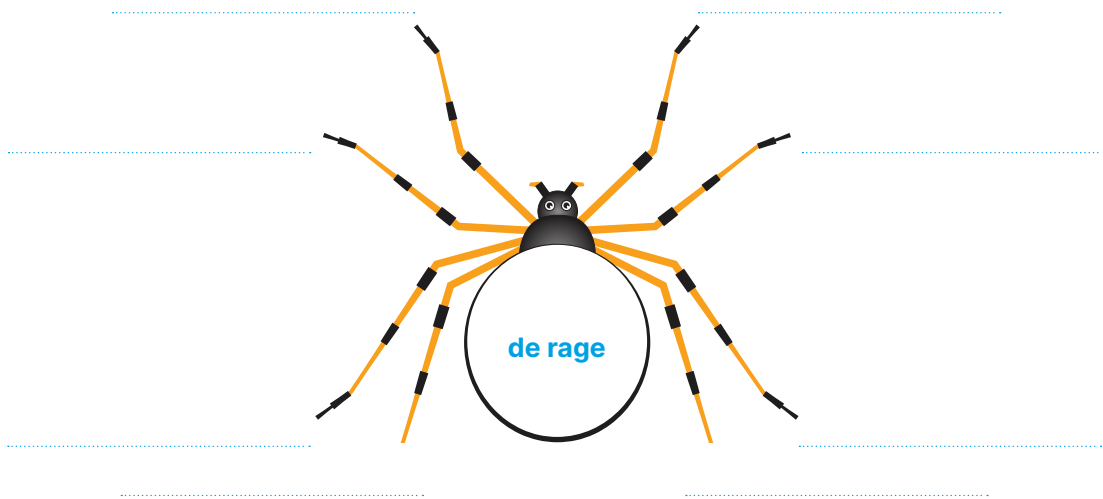

7 Maak een woordspin met het woord rage.

Bedenk wat volgens jou op dit moment een rage is of binnenkort kan worden.

Zet er woorden omheen die met jouw rage te maken hebben.

Ben jij al in beweging geweest?

Wat heb je geoefend?

.....

.....

Hoofdstuk 7

Les 5

Woordenschat

Dit kan ik nog

- Ik herhaal de woorden uit blok 2.

Dit kan ik nu

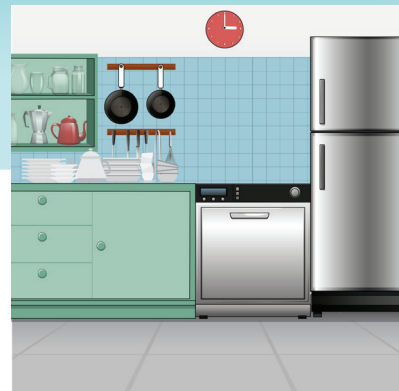
- Ik herhaal woorden uit les 1, 3 en 4.

Dit kan ik nog

1 Wat hoort bij elkaar?

Let op: je houdt twee antwoorden over.

Kies uit: het keukengerei | de pincet | de barcode |
de reflector | de maatbeker | de begeleider | de broeikas

Hiermee kun je splinters uittrekken.

Hierin kweek je planten, bloemen en groenten.

Potten, pannen, lepels, schalen en nog veel meer.

Hiermee kun je nooit te veel of te weinig nemen.

Hieraan kun je precies zien om welk product het gaat.

2 Wat is de omschrijving van het vetgedrukte woord?

Teken een lijn.

Let op: je houdt twee antwoorden over.

Tijdens het feestje at Rik **overmatig** van de taart.

Ziekenhuizen zijn **openbare** gebouwen.

Zij is een zeer **succesvolle** advocaat.

'Je hebt dit proefwerk helemaal **correct** gemaakt', zei de leerkracht.

Ik kreeg van mijn vader een **royaal** bedrag mee op schoolreis.

- geslaagd
- meer dan nodig
- volgens afspraak moeten krijgen
- meer dan voldoende
- met weinig kansen en mogelijkheden
- voor iedereen
- zonder fouten

3 Welk woord past in de zin?

Let op: je houdt twee antwoorden over.

Kies uit: essentieel | afkomstig uit | het inkomen | nuttig | gering | permanent | de armoede

- 1 Het is ..... om te leren koken voordat je op kamers gaat wonen.
- 2 De tentoonstelling blijft ..... in dit museum.
- 3 Dit goede doel wil ..... in Afrika bestrijden.
- 4 Het is ..... dat je goed oplet tijdens de les, want je krijgt er een toets over.
- 5 ..... van mijn broer gaat elke maand helemaal op.

Dit kan ik nu

1 Wat hoort bij elkaar?

Lees de zinnen. Kijk naar de vetgedrukte woorden.

Let op: je houdt twee antwoorden over.

Kies uit: de figuurzaag | schaven | de expositie | de sculptuur | de mal | de beitel | de ijssalon

- 1 In de grote hal staat een stenen **beeld**. .....
- 2 Pak die **kleine zaag** eens, zodat ik dit figuurtje kan maken. ....
- 3 Om die vaas te maken, moet je eerst **een vorm maken om iets in te gieten**. ....
- 4 Peter is lang bezig de plank **dunner en glad te maken**. ....
- 5 Daarna gebruikt hij **gereedschap** om de vorm af te maken. ....

2

Lees het verhaal. Welk woord past in de zin?

Let op: je houdt twee antwoorden over.

Kies uit: graveren | afbakenen | afwerking | selectie | festival | moeilijkheidsgraad | gave

In de zomer is er op het strand een groot

..... met muziek en dans. Ze zullen

ook een apart terrein ..... voor

zandkastelen. Kunstenaars met een speciale

..... doen mee. De meeste

zandkastelen die je daar gaat zien hebben een heel hoge ..... Voor het

winnen van de grote prijs is ..... van het zandkasteel erg belangrijk.

3

Kijk naar de vetgedrukte woorden. Welk woord is het tegengestelde?

Let op: je houdt twee antwoorden over.

Kies uit: laat niets merken van | onduidelijk | afraden | bijna | groeit niet | nog lang niet | ontevreden

Ik kan je deze schoenen echt **aanbevelen**.

.....

Janet is **nagenoeg** klaar met haar beeldhouwwerk.

.....

Juf heeft de sommen **haarfijn** uitgelegd.

.....

Onze nieuwe webwinkel **ontwikkelt zich** goed.

.....

De ijscarver **geeft blijk van** veel kennis over de techniek van het ijscarven.

.....

- Ik leer wat het voltooid deelwoord is.
- Ik herhaal het herkennen en gebruiken van het gezegde.

Voltooid deelwoord

Een **voltooid deelwoord** laat zien dat iets al eerder is gebeurd.
Een voltooid deelwoord begint meestal met **ge-**. Het eindigt op **-en/-d/-t**.

starten – De actie is **gestart**.

lopen – Ik heb een rondje **gelopen**.

Bij een voltooid deelwoord hoort altijd een persoonsvorm: **is** gestart, **heb** gelopen.
De persoonsvorm komt van *zijn* of *hebben*.

De persoonsvorm en het hele werkwoord

Het hele werkwoord in de zin heeft altijd dezelfde vorm als de woordenboekvorm.

verven – Ik zal de kamer **verven**.

stoppen – wij willen nu **stoppen**.

Bij het hele werkwoord hoort altijd een persoonsvorm: **zal** verven, **willen** stoppen.
De persoonsvorm komt van bijvoorbeeld *zullen* of *willen*.

Let op! Er zijn ook voltooid deelwoorden zonder ge-:

verkopen – Wij hebben de auto **verkocht**.

beginnen – De les is op tijd **begonnen**.

Ook een voorzetsel kan bij de persoonsvorm horen en dus bij het gezegde.

Hij **wacht** het oordeel van de rechter **af**. → alleen persoonsvorm → gezegde = wacht af

Een buitenlandse zakenman **nam** dit bedrijf **over**. → alleen persoonsvorm → gezegde = nam over

Herhaling: gezegde

Alle werkwoorden die in een zin bij elkaar horen, vormen samen het **gezegde**.

Merle **tekent** een kasteel.

→ gezegde = alleen de persoonsvorm

Merle **wil** een kasteel **tekenen**.

→ gezegde = persoonsvorm + hele werkwoord

Merle **heeft** een kasteel **getekend**.

→ gezegde = persoonsvorm + voltooid deelwoord

Let op!

De woorden **te** en **aan het** horen soms ook bij het gezegde.

Boris **ligt te slapen**.

Ze **zijn** vuurwerk **aan het afsteken**.

1 Bekijk het uitlegblokje.

2 Wat is het voltooid deelwoord?
Onderstreep het goede antwoord.

- 1 Paula heeft lang op haar moeder gewacht.
- 2 Haar moeder heeft haar sleutels gezocht.
- 3 Paula is alvast naar buiten gelopen.
- 4 Ze is toen maar met de fiets gegaan.

3 Lees het kaartje en beantwoord de vragen.

Lieve Boris,

Sorry, ik heb je verjaardag gemist.

Je verjaardag is vast heel leuk gevierd.
Heb je veel gekregen?
Joram en ik komen morgen.
Joram heeft al een cadeau gekocht,
en ik heb een taart gebakken.
Tot gauw!

Liefs, je grote zus

- 1 Wat is de persoonsvorm van elke zin? Onderstreep met rood.
- 2 Wat is het gezegde van elke zin? Onderstreep met geel.
- 3 Welke werkwoorden zijn een voltooid deelwoord? Onderstreep met blauw.
- 4 Op welke letters eindigen de voltooid deelwoorden? .....
- 5 Wat kun je zeggen over de persoonsvorm in deze zinnen? .....
.....
- 6 Welke zin heeft een gezegde met alleen een persoonsvorm?
☐ Sorry, ik heb je verjaardag gemist. ☐ Je verjaardag is vast heel leuk gevierd.
☐ Joram en ik komen morgen. ☐ Heb je veel gekregen?

4 Lees de zinnen.

- 1 Onderstreep met rood van elke zin de persoonsvorm.
- 2 Onderstreep met geel van elke zin het gezegde.
- 3 Onderstreep met blauw de voltooid deelwoorden.

a Achlam is over een steen gestruikeld.

b Zij heeft haar voet verzwikt.

c En haar pols is ook verrekt.

d Achlam moet nu herstellen.

4 Wat valt je op aan de voltooid deelwoorden?

.....

5 Lees de zinnen.

- 1 Onderstreep van elke zin het gezegde.
- 2 Omcirkel de letter van de zinnen met een persoonsvorm en een voltooid deelwoord.
- 3 Onderstreep de letter van de zinnen met een persoonsvorm en een heel werkwoord.

a Het festival is heel goed bezocht.

b Je kunt de kaartjes via internet kopen.

c Bij de ingang moet je je toegangsbewijs tonen.

d Er zijn heel veel bezoekers gekomen.

e In veel kranten heeft er een bericht gestaan.

f Misschien kunnen we de expositie nu nog bezoeken.

6 Lees het kaartje van opdracht 3.

- 1 Doe alsof je Boris bent en schrijf een kaartje terug naar je grote zus.
- 2 Gebruik deze voltooid deelwoorden: verwacht | gehoopt | gekregen | gebeld | gelachen

.....

.....

.....

.....

.....

Hoofdstuk 7

Les 7

Taal verkennen

- Ik oefen het herkennen en gebruiken van het voltooid deelwoord en het gezegde.

1 Onderstreep het voltooid deelwoord.

Vul de woordenboekvorm achter de zin in.

- 1 Sander heeft de hele middag op zijn kamer gespeeld. ....
- 2 De tafel is pas geverfd. ....
- 3 Tom en zijn opa hebben samen gevist. ....
- 4 Jullie zijn veel te laat begonnen. ....
- 5 We hebben de wedstrijd verloren. ....
- 6 Ik heb dit beeldhouwwerk gisteren verkocht. ....

2 Wat is het gezegde?

- 1 Kleur in elke zin het gezegde.
- 2 Welke twee hele werkwoorden staan erin?

Beste Yilgun,

Wij hebben een prachtige reis gehad. Je hebt ons zo veel verteld over alle bezienswaardigheden. En we hebben zo heerlijk gegeten. We hebben echt enorm genoten. We kunnen je niet genoeg bedanken.

Hopelijk kunnen we nog een keer komen. Heb jij het ook leuk gevonden?

Groetjes, Robin en Ayse

3 Verander de zin in een zin met een voltooid deelwoord.

1 De leerkracht vertelt een mooi verhaal.

.....

2 Jasper gebruikt een beitel.

.....

3 Wij verkopen ons huis.

.....

4 Sacha en Marieke kiezen een lekker stuk taart.

.....

5 Zij verdwaalt in het bos.

.....

4 Maak de zin af. Gebruik het werkwoord voor de zin.

Maak een gezegde met het hele werkwoord of met een voltooid deelwoord.

Onderstreep daarna het gezegde in elke zin.

winnen	Leyla kan .....
komen	Ercan en Thomas zijn .....
overnachten	De jongens hebben .....
wachten	Ik zit .....
liegen	Wilson heeft .....
spelen	Jullie zijn .....

5

Kijk naar het plaatje. Maak zinnen met een gezegde, voltooid deelwoord of heel werkwoord.

Gebruik het voltooid deelwoord of het hele werkwoord van:

schilderen | afwerken | gebruiken | schoonmaken | verkopen.

1 .....

2 .....

3 .....

4 .....

5 .....

6

Kies zes woorden en maak met elk woord een zin.

Kies uit: herhaalt (pv) | gebeurt (pv) | verhuist (pv) | bezorgt (pv)
herhaald (volt dw) | gebeurd (volt dw) | verhuisd (volt dw) | bezorgd (volt dw)

1 .....

2 .....

3 .....

4 .....

5 .....

6 .....

Ben jij al in beweging geweest? Wat heb je geoefend?

Proeflessen Pit

- Ik leer hoe ik een instructietekst schrijf.

Vetbollen maken

In de winter hebben vogels het moeilijk. Als het erg koud is of als er sneeuw ligt, is voedsel namelijk moeilijk te vinden. Jij kunt de vogels helpen door vetbollen te maken en op te hangen in je tuin of op het schoolplein.

Wat heb je nodig?

- frituurvet
- vogelzaad
- een stuk touw
- een kartonnen bakje (bijvoorbeeld een afgesneden melkpak)
- een flinke pan

Wat moet je doen?

Vorbereitung

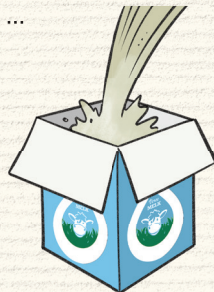
- 1 Zet eerst alle spullen klaar.
- 2 Lees dan de instructie helemaal door.

Uitvoering

- 3 Smelt het frituurvet in de pan.
- 4 Doe vervolgens het vogelzaad erbij.
- 5 Roer goed door.
- 6 Giet nu de warme brij in het kartonnen bakje.
- 7 Hang een touwtje in het bakje.
- 8 Laat afkoelen.

Afronding

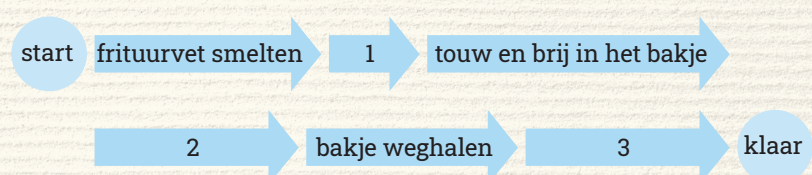
9 ...

10 ...

Vetbollen maken

Bij een instructietekst staat vaak een lijst met wat je nodig hebt.

In de instructietekst staat stap voor stap wat je moet doen.

Een zin in een instructietekst begint met een werkwoord zonder onderwerp (dat noem je de gebiedende wijs).

In een instructietekst worden nummers gebruikt om een volgorde aan te geven.

Een pijldiagram geeft de volgorde van de stappen weer.

- 1 Bekijk de instructietekst.**
Lees de tekst nog niet.

2 Beantwoord de vragen.

- 1 Wat is het doel van een instructietekst? .....
- 2 Waar gaat deze instructietekst over? .....
- 3 Voor wie is de tekst geschreven? .....
- 4 Welke woorden passen bij een instructietekst?
Onderstreep de goede antwoorden.

*rijmwoorden | werkwoorden | plaatjes | uitleg | spannend | stappen | samenvatting | volgorde |
reclame | wat je nodig hebt | cijfers*

3 Lees de tekst.

4 Beantwoord de vragen.

- 1 Uit welke onderdelen bestaat de instructie? .....
- 2 Zoek in de tekst de woorden die met de volgorde van de handelingen te maken hebben. ....
- 3 Lees de tekst bij *Uitvoering*. Kijk ook in het pijldiagram. Klopt die volgorde?
Leg je antwoord uit. ....

Leestip

Lees en visualiseer.

Een instructietekst lees je eerst globaal (wat ga je maken?) en dan lees je intensief. Visualiseer altijd de stappen. Zie dus elke stap voor je: hoe je dat doet of hoe het product ontstaat. Daardoor begrijp je wat je precies moet doen!

5 Maak de instructietekst af bij afronding.

Kijk naar de plaatjes en naar het pijldiagram. Vul de ontbrekende instructiezinnen in.

---

6 Maak het pijldiagram af.

1 Wat is het doel van een pijldiagram?

---

2 Maak het pijldiagram af. Vul de goede instructie in bij elk cijfer.

1

2

3

---

7 Wat kun je nog meer doen voor de vogels in de winter?

Maak een instructietekst.

Begin je zinnen met een werkwoord.

Proefflessen Pit

Lined paper template with horizontal blue dotted lines for writing.

- Ik oefen het schrijven van een instructietekst.

Zelf kaarsen maken

Je kunt kaarsen in allerlei vormen en maten kopen in de winkel, maar het is ook leuk om ze zelf te maken.

Moeilijk? Nee hoor, dat valt best mee.

Je hebt natuurlijk kaarsvet nodig. En je hebt iets nodig om de kaars mee aan te steken: de lont. Het kaarsvet moet eerst gesmolten worden. Je zet de bak met kaarsvet in een grote pan met kokend water. Als het kaarsvet is gesmolten, kun je het in allerlei vormen of mallen gieten. Maar hang er eerst een lont in. Als alles hard geworden is, kun je de mal eraf halen en klaar is je kaars.

Bij een instructietekst staat vaak een lijst met wat je nodig hebt.

Wat heb je nodig?

Beschrijf stap voor stap wat je moet doen.

Wat moet je doen? Voorbereiding 1

1

☐

Begin elke zin met een werkwoord.

Uitvoering 2

☐
☐
☐
☐

Gebruik nummers om een volgorde aan te geven.

Afronding 3

☐

1 Kijk naar de tekst.

1 Wat voor soort tekst is de eerste alinea? .....

2 Je gaat er een instructietekst van maken. Noem vier kenmerken van een instructietekst.

.....

.....

.....

2 Lees de tekst.

3 Maak de instructietekst af.

1 Schrijf alle benodigdheden op onder *Wat heb je nodig?*

2 Schrijf de instructies op. Gebruik signaalwoorden om de volgorde duidelijk te maken zoals: eerst, dan, daarna, tot slot.

4 Bedenk plaatjes bij de instructietekst.

Zoek twee zinnen waar je een tekening bij wilt maken. Maak de tekeningen en schrijf de zinnen eronder.

zin 1 ..... zin 2 .....

.....

5 Lees je instructietekst nog een keer.

Verbeter je tekst, als dat nodig is.

- 1 Heb je alle benodigdheden opgeschreven?
- 2 Is de opbouw van je instructie logisch?
- 3 Begint elke stap met een werkwoord?
- 4 Heb je signaalwoorden gebruikt in de stappen?
- 5 Heb je alle woorden goed geschreven?

6 Laat je tekst aan een klasgenoot lezen.

Je klasgenoot beantwoordt de vragen. Verbeter daarna je tekst, als dat nodig is.

	ja	nee
1 Begrijp je wat je nodig hebt?	☐	☐
2 Snap je welke handelingen je uit moet voeren?	☐	☐
3 Klopt de volgorde van de stappen?	☐	☐
4 Weet je nu hoe je een kaars maakt?	☐	☐
5 Zijn alle woorden goed geschreven?	☐	☐

7 Bedenk een instructietekst voor een dompelkaars.

Een dompelkaars maak je door de lont steeds even in het kaarsvet onder te dompelen. Dat doe je tot de kaars dik genoeg is. Je gebruikt dus geen mal.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hoofdstuk 7

Les 10

Taal verkennen

Dit kan ik nog

- Ik herhaal het herkennen en gebruiken van voegwoorden uit blok 2.
- Ik herhaal het aanwijzen van onderwerp en persoonsvorm in een zin met een voegwoord uit blok 2.

Dit kan ik nu

- Ik herhaal het herkennen en gebruiken van het voltooid deelwoord en het gezegde.

Dit kan ik nog

1 Welk voegwoord past in de zin?

Kies uit: terwijl | doordat | maar | zodat | als

- 1 ..... het 's avonds zo vroeg donker is, kan ik niet meer voetballen
- 2 Ik houd van appeltaart, ... ik eet het niet vaak.
- 3 ..... hij naar vioolles gaat, gaat hij met de bus.
- 4 De leraar zet alles klaar, ... hij snel kan beginnen.
- 5 Klaartje eet een ijsje, ... zij op haar vriend wacht.

2 Bedenk de ontbrekende woorden.

In het eerste deel van de samengestelde zin ontbreekt een onderwerp en in het tweede deel ontbreekt een persoonsvorm.

- 1 ..... houd niet van brood, daarom ..... ik tussen de middag vaak soep.
- 2 ..... zit op blokfluitles en ze ..... ook vioolspelen.
- 3 ..... is ziek, daarom ..... mijn broer mee naar de wedstrijd.
- 4 ..... had zijn repetitie goed geleerd, maar hij ..... toch een onvoldoende.
- 5 ..... is morgen dicht, omdat de eigenaar van de slagerij op vakantie .....

3 Welk voegwoord past in de zin?

Kies uit: hoewel | en | want | omdat | als

- 1 Myrte gaat een dansopleiding volgen, ... ze is gek op dansen.
- 2 Altijd ..... mijn moeder een taart bakt, lik ik de deegkom uit.
- 3 Ze gaat op tijd van huis, ... ze niet te laat wil komen.
- 4 Ik houd van bloemkool ..... spinazie vind ik ook lekker.
- 5 Tim eet een broodje, ... hij geen honger heeft.

Dit kan ik nu

1 Maak de zinnen af met een voltooid deelwoord.

Gebruik het werkwoord dat voor de zin staat.

maken	Die iglo is van sneeuw en ijs .....
ontwerpen	Eerst is er een mal .....
vullen	De bouwers hebben de mal met sneeuw .....
stapelen	De ijsblokken zijn op elkaar .....
spuiten	Als laatste hebben ze water over de iglo .....

2 Onderstreep van elke zin het gezegde.

- 1 Stefanie en Miko zijn naar een expositie gegaan.
- 2 Hun moeder kon ze brengen.
- 3 Miko loopt langs alle beelden.
- 4 Stefanie is aan het klagen over de kou.
- 5 Na afloop mogen ze warme chocolademelk drinken.

3**Lees de zinnen.**

- 1** Onderstreep met rood van elke zin de persoonsvorm.
- 2** Kleur in elke zin het gezegde.
- 3** Omcirkel met geel de voltooid deelwoorden.

a *De leerkracht vertelt over de nieuwe schooltuin.*

b *De leerlingen gaan eerst een ontwerp maken.*

c *Ze hebben daarover gelezen.*

d *In het voorjaar gaan ze de tuin voorbereiden.*

e *Daarna mogen ze echt gaan tuinieren.*

Herhaling: bijvoeglijk naamwoord

Een **bijvoeglijk naamwoord** vertelt meer over een zelfstandig naamwoord.

Een **stoffelijk bijvoeglijk naamwoord** vertelt van welk materiaal iets gemaakt is.

de broek is van katoen – de katoenen broek

Een bijvoeglijk naamwoord kan afgeleid zijn van een werkwoord.

het kind lacht – het **lachende** kind

de brief is verstuurd – de **verstuurde** brief

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 1 les 6.

Herhaling: woordsoorten benoemen

Elk woord hoort bij een **woordsoort**.

zelfstandig naamwoord (z nw)

woord voor een mens, dier of ding

lidwoord (lidw)

de, het, een

werkwoord (ww)

woord dat vertelt wat iets of iemand doet, of wat er gebeurt

bijvoeglijk naamwoord (bijv nw)

woord dat iets vertelt over het z nw

persoonlijk voornaamwoord (pers vnw)

woord dat verwijst naar iemand of iets

aanwijzend voornaamwoord (aanw vnw)

woord dat iets of iemand aanwijst
(dit, dat, deze, die)

bezittelijk voornaamwoord (bez vnw)

woord dat aangeeft van wie iets of iemand is

voorzetsel (vz) (tijd, plaats)

woord dat aangeeft wanneer of waar iets gebeurt

telwoord (telw)

woord dat laat zien hoeveel er van iets is of wat de volgorde is

voegwoord (vw)

woord dat twee zinnen aan elkaar plakt

vraagwoord (vraagw)

woord waarmee je een vraag kunt beginnen (wie, wat, hoe, ...)

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 1 en hoofdstuk 12 les 6.

Gezegde

Alle werkwoorden in een zin, vormen samen het **gezegde**.

Jonas eet een appel.	→	gezegde = alleen de persoonsvorm
Jonas wil een appel eten .	→	gezegde = persoonsvorm + ander werkwoord
Jonas heeft een appel gegeten .	→	gezegde = persoonsvorm + ander werkwoord

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 2 les 6.

Herhaling: persoonsvorm en onderwerp

Elke zin heeft een **persoonsvorm** (pv). Er zijn drie manieren om de persoonsvorm in een zin te vinden.

De kleuter **lacht** heel hard.

1 Maak een vraag.	:	Lacht de kleuter heel hard?
2 Verander de tijd van de zin.		De kleuter lachte heel hard.
3 Verander het onderwerp van ev naar mv of andersom.		De kleuters lachen heel hard.

Het **onderwerp** (ond) vertelt wie of wat iets doet of is in de zin.

onderwerp = wie of wat + persoonsvorm (+ wat er bij de persoonsvorm hoort)?

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 2 les 6.

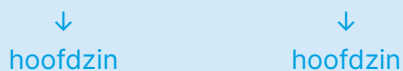

Herhaling: voegwoord

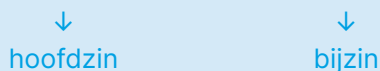
Voegwoorden zijn woorden die twee zinnen aan elkaar plakken, zoals: **omdat, want, maar, en, dus, terwijl, zodat, als, of, doordat, hoewel, nadat**.

Een **samengestelde zin** bestaat uit twee hoofdzinnen of uit een **hoofdzin + bijzin**.

Lola draagt een hoed, **want** zij viert Prinsjesdag.

Lola draagt een hoed, **omdat** zij Prinsjesdag viert.

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 3 les 6.

De plaats van onderwerp en persoonsvorm na een voegwoord

In **hoofdzinnen** (na de voegwoorden **en**, **maar**, **dan**, **dus** en **want**) blijven persoonsvorm en onderwerp altijd naast elkaar staan.

In **bijzinnen** kunnen onderwerp en persoonsvorm gescheiden worden door een ander zinsdeel.

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 3 les 6.

Bezittelijk voornaamwoord

Een **bezittelijk voornaamwoord** geeft aan van wie iets of iemand is: **mijn** (fiets), **je**, **jouw**, **uw**, **zijn**, **haar**, **ons**, **onze**, **jullie**, **hun**.

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 4 les 6.

Aanwijzend voornaamwoord

Een **aanwijzend voornaamwoord** is een woord dat iets of iemand aanwijst: **deze**, **die**, **dit**, **dat**.

	dichtbij	ver weg
de-woorden	deze schoenen	die schoenen
het-woorden	dit huis	dat huis

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 4 les 6.

Herhaling: persoonlijk voornaamwoord

Een **persoonlijk voornaamwoord** vervangt soms een **zelfstandig naamwoord**.

Persoonlijk voornaamwoorden zijn:

ik	jij, je	u	hij	zij, ze	het	wij, we	jullie	zij, ze
mij	jou	u	hem	haar	het	ons	jullie	hun/hen

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 4 les 6.

Directe en indirecte rede

Vertellen wat iemand zegt, kan op twee manieren: de **directe rede** en de **indirecte rede**.

directe rede

Yousef zegt: 'Het fietsexamen is moeilijk.'

indirecte rede

Yousef zegt dat het fietsexamen moeilijk is.

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 5 les 6.

Synoniem en tegenstelling

Een **synoniem** is een woord met dezelfde betekenis als een ander woord.

voedsel – eten

Een **tegenstelling** bestaat uit twee woorden met een tegengestelde betekenis.

dik ↔ dun

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 6 les 6.

Herhaling: trappen van vergelijking

Als je iets vergelijkt, kun je de **trappen van vergelijking** gebruiken.

mooi   mooier   mooist   goed   beter   best

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 6 les 6.

De persoonsvorm en voltooid deelwoord

Een **voltooid deelwoord** laat zien dat iets al eerder is gebeurd.

starten – De actie is **gestart**.

lopen – Ik heb een rondje **gelopen**.

De persoonsvorm komt van zijn of hebben.

Persoonsvorm en hele werkwoord

Het hele werkwoord heeft altijd dezelfde vorm als de woordenboekvorm.

verven – Ik zal de kamer **verven**.

stoppen – Wij willen nu **stoppen**.

De persoonsvorm komt van bijvoorbeeld zullen of willen.

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 7 les 6.

Lijdend voorwerp

Het **lijdend voorwerp** is een zinsdeel.

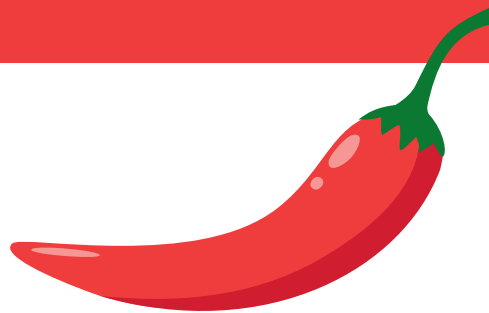
wie of wat + gezegde + onderwerp?

Ik zie de buurvrouw lopen. → **Wie** zie ik lopen? → de buurvrouw

Fem heeft een boek gekocht. → **Wat** heeft Fem gekocht? → een boek

← Meer uitleg vind je in hoofdstuk 8 les 6.

Mijn pittige woorden

woord

uitleg

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....